

מסורות

מחקרים במסורות הלשון ובלשונות היהודים

האוניברסיטה העברית בירושלים המכון למדעי היהדות
המרכז ללשונות היהודים ומפעל מסורות הלשון של עדות ישראל

מזכיר המערכת: אברהם בן-אמתי
כתובת המערכת: החוג ללשון העברית,
האוניברסיטה העברית, הר הצופים, ירושלים 91905

מסורות

מחקרים במסורות הלשון ובלשונות היהודים

כרך ב

חוברת זו נערכה בידי

משה בר-אשר ושלמה מורג

הקובץ יוצא לאור בשיתוף המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח
של משרד החינוך והתרבות
ובסיוע מענק מטעם קרן הזיכרון למען תרבות יהודית

ההפצה:

הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס
האוניברסיטה העברית, ירושלים

ההפקה:

אקדמון — בית ההוצאה של הסדרות הסטודנטים של האוניברסיטה העברית

©

כל הזכויות שמורות
למרכז ללשונות היהודים
למפעל מסורות הלשון של עדות ישראל
ולמחברי המאמרים

ISSN 0334-1674

נדפס בישראל
דפוס קואופרטיבי "אחוה" ירושלים

לחיים רבין
בהגיעו לשיבה

עם הקובץ

החוברת השנייה של 'מסורות' מוגשת בזה לחוקרים, לתלמידים ולקהל הקוראים. הקובץ מוקדש כולו לפרסום ההרצאות שנישאו בכנס ללשונות היהודים ולמסורות הלשון של יהודי המזרח שנתקיים בפאריס מכ"ח בתשרי עד א' במרחשון תשמ"ג (15-18 באוקטובר 1982).

הכנס נערך ביזמתם של פרופ' יצחק וורשבסקי ופרופ' חיים זעפרני מאוניברסיטת פאריס ושל פרופ' שלמה מורג ושל הח"מ מן האוניברסיטה העברית בירושלים. עשרים ושבעה חוקרים נטלו חלק בכנס, עשרים ושלושה מתוכם מסרו את דבריהם לפרסום.

הקובץ הוא עדות חיה לפעילות הענפה הנעשית בשני התחומים במחקר ובהוראה. הן מסורות הלשון והן לשונות היהודים זכו לתנופה רבה בדור האחרון. מלאכת הכינוס שנעשתה במפעל מסורות הלשון ביזמתו הברוכה של שלמה מורג, כוללת אלפי סרטים של קטעי מקרא, של חלקים גדולים מן המשנה ושל ספרות עברית אחרת, שהוקלטו מפי מאות מסרנים, וכן מבחר גדול של טקסטים מתרגומי המקרא ללשונות היהודים. פעולת כינוס זה יצרה בסיס חשוב לחוקרים רבים. גם פעולתם המבורכת של יחידים ראויה לשבח מרובה.

יש לציין בסיפוק ששני הגופים שחברו לארגון הכנס מייצגים את שני המקומות שבהם זכתה חקירת לשונות היהודים לתנופה של ממש. באוניברסיטה העברית עוסקים יותר מ-20 מורים בחלק ממשרתם או בהיקף מלא בחקר לשונות היהודים ובהוראתם. פעילות זו הכשירה את הקמת המרכז ללשונות היהודים שנתכונן בסוף תשמ"ה בידי מוסדות האוניברסיטה ואת כינונה של יחידה להוראה של לשונות היהודים במזרח, לצד הפעילות החשובה המתנהלת בששה חוגים נוספים. גם באוניברסיטאות פאריס מתנהלת מזה שנים הוראה סדירה של ערבית-יהודית, לאדינו ויידיש. הכנס שפָּרְיוֹ הגלוי הוא הקובץ שלפנינו הוא צעד נוסף בעידוד התחום ובקידומו.

בחוברת זו בלבד חרגנו מן הדרך שקבענו לנו, שלשון הקובץ תהיה עברית בלבד. ההרצאות שנישאו בעברית מובאות כאן בעברית, ואלה שנישאו בצרפתית לשונן צרפתית. שני החברים הישראלים של הוועדה המארגנת קיבלו על עצמם את עריכת החומר כולו.

מבקש אני להודות לכל החוקרים שהשתתפו בכנס ולא להא להנוטלים חלק בקובץ. לחברי בוועדה המארגנת של הכנס ולמר יעקב בהט שהיה מזכירו הנמרץ והמסור. למר אברהם בן-אמתי ששקד באמונה על הבאת החוברת לדפוס. לד"ר י' בן-אבו שסייע הרבה בהכנת המאמרים בצרפתית לדפוס. לעובדי דפוס 'אחזה' ובראשם מר ישי פלולי שעמלו באהבה בהכנת הספר.

בימים הקרובים אנו ניגשים להכנת כרך ג' לדפוס. יבואו על הברכה כל הגופים המסייעים בידינו ובראשם המכון למדעי היהדות של האוניברסיטה העברית, המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח של משרד החינוך וקרן הזיכרון למען תרבות יהודית. יישר כוחם.

חוברת זו מוגשת בברכה רבה למורנו פרופ' חיים רבין בהגיעו לשיבה. כולנו, חבריו ותלמידיו בחוג ללשון העברית באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטאות בארץ ובחוץ לארץ מאחלים לו אריכות ימים ושנים.

המכון למדעי היהדות
טז בשבט תשמ"ו

מב"א

תוכן העניינים

ז		עם הקובץ
ט		תוכן העניינים
המאמרים בעברית		
	תמורות בערבית-היהודית החדשה של יהודי עיראק — הלשון בהקשרה התרבותי	יצחק אבישור
1		
	טיבן של מחברות התיג'אן מתימן ומקורותיה של המחברת העברית	אילן אלדר
19		
	הספרות העממית כביטוי לזהות אתנית — העדה הספרדית-יהודית בישראל	תמר אלכסנדר
31		
	ה'ארגו' של הסוחרים היהודיים בגרוזיה בהשוואה ל'ארגו' של הסוחרים היהודים בארצות אחרות במזרח	גרשון בן-אורן, וולף מוסקוביץ
49		
	לשונות הקראים בארצות דוברי ערבית (הערבית ומסורת העברית) — מצב המחקר	חגי בן-שמאי
57		
	הפעלים המרובעים בערבית היהודית שבפי יהודי צנעא	יוסף טובי
65		
	אחידות ושוני במסורת הקריאה של בני תימן בארמית הבבלית	יחיאל קארה
79		
	טיפוסי התרגומים של פרקי אבות ללאדינו	אורה שורצוולד
103		
	ניקוד 'בבלי-טברני' בגניזת קהיר	שמעון שרביט
119		

המאמרים בצרפתית

1	ההקטנה בלהגי הערבית היהודית של תאפילאלת (מארוקו)	משה בר-אשר
15	על מחקר המקרא בלאדינו: כתב יד של תרגום מן המאה השש-עשרה	יצחק בן-אבו
25	ידיעת העברית וידיעת לשונות היהודים בצרפת העברית המדוברת בקהילה אחת של יוצאי מארוקו — תיאור פונולוגי	דוריס בן-סימון יעקב בן-טולילה
41	איסטרטגיות לשוניות בלשון הנשים הדוברות ערבית יהודית במארוקו	יוסף שיטרית
67	מילון ערבי יהודי במחשב — שיטות מחקר ותוצאותיהן	אלאן ד. קורא
81	פסיקתא רבתי — תרגום ליהודית איטלקית העברית של יהודי תיטואן (לפי קריאתם במקרא ובמשנה) ומקומה בין המסורות ה'ספרדיות'	לואיזה קואומו אהרן ממן
103	מן המסורת אל הלהג — בעיות במחקר הבלשני	שלמה מורג
113	קווים אופייניים ללהג היהודי של קָרִים	וולף מוסקוביץ, בוריס טוקאן
123	המשקל השמני להבעת מומים ופגמים בספרדית יהודית המבטא המסורתי של העברית וצמיחתה של העברית המדוברת כיום	חיים ו' ספיחה דוד טנא
139	התודעה ההיסטורית והזכרון הקולקטיבי של יהודים דוברי קָרִית	חיים זעפרני
159	יהודים דוברי קָרִית	